

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 31 880 04
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 31 879 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer
D 98005322

Datum
14 okt 1998

Onderwerp
Voormalig Joegoslavië (38/98)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

H.J. Vandeweijer
Commodore

Bijlagen
één (1)

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Bezoekadres
Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer
(070) 31 87433

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr.98005322

d.d. 14 okt 1998

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken

t.a.v Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, [REDACTED]

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

t.a.v. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

NL-NMR SHAPE, t.a.v. [REDACTED]

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

INTERN:

HMID

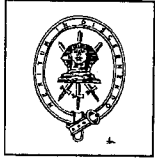
HACIV t.a.v. BCI

HAI

HBMA

MID-cel

Archief

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

38/98

(Afgesloten 131200 OKT 1998)

Conclusie/voorzicht

In Bosnië-Herzegovina heeft het bureau van de Hoge Vertegenwoordiger (OHR) een tweetal voorstellen gepresenteerd. Het ene voorstel betreft 'speciale parallele betrekkingen' tussen de MKF en Kroatië en het tweede voorstel betreft een beoogde verbetering in de organisatie van de nationale ministerraad. Beide voorstellen zullen waarschijnlijk op het nodige verzet stuiten.

In de Kosovo-crisis is een akkoord bereikt tussen VS-gezant Holbrooke en Joegoslavisch president Milosevic. Het akkoord voorziet in internationale verificatie van de gemaakte afspraken omtrent troepentregtrekking en terugkeer van vluchtelingen. Zo is ondermeer sprake van 2.000 OVSE-verificateurs. Het akkoord vermindert de spanning tussen Belgrado en de NAVO, waardoor luchtacties van tafel lijken te zijn. Het bereikte akkoord is echter niet acceptabel voor de Albanese groeperingen in Kosovo en brengt de nodige complicaties/gevaren met zich mee.

Bosnië-Herzegovina

Eerste ontmoeting nieuw presidium

Op 7 oktober heeft een eerste, informele zitting plaatsgevonden van het nieuwgekozen Bosnische presidium. Bij de vergadering waren ook leden van de OVSE en de Contactgroep aanwezig. De eerste formele bijeenkomst van het presidium is uitgeschreven voor 13 oktober a.s. Besloten is alle volgende zittingen op dezelfde plaats, in het Federatie-deel van Sarajevo, te laten plaatsvinden. Dan zal ook het Servische lid Radisic formeel de voorzittershamer overnemen van de vorige voorzitter, Moslim-vertegenwoordiger Izetbegovic. Alle drie de leden van het presidium (naast Radisic en Izetbegovic, Jelavic namens de Kroaten) onderstreepten de noodzaak om "Dayton" volledig uit te voeren en constructief met de internationale gemeenschap samen te werken, al kon Izetbegovic het niet laten in algemene zin iets te mompelen over "conditionaliteit". Eén van de eerste doelstellingen zal zijn het bereiken van overeenstemming over de hervorming van de Bosnische ministerraad. Alle drie de presidiumleden toonden zich hierover optimistisch.

Hoewel de presidiumleden, zeker in het bijzijn van leden van de internationale gemeenschap, weinig andere keus hadden dan zich in ieder geval in verbaal opzicht coöperatief op te stellen, lijkt het gerechtvaardigd om te stellen dat de verkiezing van twee nieuwe leden (Radisic en Jelavic) de werkzaamheden van het presidium een positieve impuls heeft gegeven. Zo heeft het vorige presidium nooit overeenstemming kunnen bereiken over een vaste vergaderplaats, omdat het Servische lid (Krajsnik) erop stond dat de vergaderingen afwisselend op "Servisch" dan wel "Federatie"-grondgebied zouden plaatsvinden. Tegen die achtergrond is het inderdaad allerminst uitgesloten dat het presidium overeenstemming zal bereiken over een nieuwe samenstelling van de regering. Dit wil overigens niet zeggen dat het nieuwe presidium noodzakelijkerwijs wél succesvol zal zijn. Izetbegovic is door de oorlog getraumatiseerd en vertrouwt de Serviërs en Kroaten niet verder dan hij hen ziet; zijn aandringen op "conditionaliteit" (d.i. het verlenen van internationale hulp naarmate de partijen zich houden aan "Dayton"; bij Izetbegovic betekent dat vooral de mate waarin Moslims mogen terugkeren naar "Servisch" of "Kroatisch" gebied) wijst daar op. Zeker Jelavic, maar ook Radisic, zijn eveneens etnisch-nationalisten die niets zullen doen dat ten koste gaat van de Kroatische resp. Servische belangen.

OHR lanceert verdragsvoorstel voor 'speciale parallele relaties'

Op 9 oktober heeft de OHR het verdragsvoorstel voor 'speciale parallele relaties' tussen de MKF en Kroatië openbaar gemaakt. Deze 'speciale parallele betrekkingen' waren voorzien in het Dayton-vredesakkoord, maar vanwege voornamelijk Moslimtegenstand kon er tot nu toe geen inhoud aangegeven worden. In november 1997 lanceerde Kroatië nog een eigen verdragsvoorstel dat echter destijds door de Moslims werd afgewezen. De OHR heeft sindsdien het initiatief overgenomen en een eigen verdragsvoorstel opgesteld. Terwijl het Kroatische voorstel nog voorzag in vergaande militaire samenwerking alsmede een douane en monetaire unie, vermeld het voorstel van de OHR slechts samenwerking gebaseerd op tien basisprincipes. Gesproken wordt ondermeer van samenwerking op economisch gebied, stimulans van gezamenlijke investeringen, samenwerking bij economische planning, wetgeving, wetenschap, technologie, cultuur, gezondheidszorg, sociale politieke, informatie en lokaal zelfbestuur, misdaadbestrijding en oplossing van het probleem van eigendomsrechten. Samenwerking op het defensiegebied is volgens het OHR-voorstel slechts mogelijk zolang de territoriale integriteit van Bosnië en het Dayton-vredesakkoord gerespecteerd worden. De OHR stelt verder een gezamenlijke raad voor, bestaande uit de president van Kroatië en de president en vice-president van de MKF. Deze voorzitters zullen 6 leden benoemen in een permanent bestuur, bestaande uit de wederzijdse minister-presidenten, plaatsvervangend minister-presidenten en ministers van Economie.

Het voorstel van de OHR moet nog worden behandeld door de regering van de MKF en Kroatië, alsmede parlementaire goedkeuring verkrijgen. De Moslims zullen zich vermoedelijk wel kunnen vinden in het wetsvoorstel aangezien het een oppervlakkige regeling betreft, die feitelijk niet afwijkt van andere bilaterale regelingen. De Kroaten en de Bosnische Kroaten zullen vermoedelijk wel bezwaren hebben. Met name op defensie, economie en financiën willen deze de samenwerking verder intensiveren dan voorzien in het verdragsvoorstel. Ook willen deze groepen het verdrag koppelen aan het Ploce-Neum-akkoord dat zich in de afrondingsfase bevindt. De Moslims zien deze twee kwesties echter los van elkaar.

Ter afstemming van elkaars standpunten heeft onlangs een hoge delegatie van Bosnische Kroaten een bezoek gebracht aan Zagreb. In het licht van de harde opstelling van de OHR (ontslag voor functionarissen die niet meewerken) zal hier overeengekomen zijn dat niet de Bosnische Kroaten, maar Zagreb het verdrag in de huidige vorm vermoedelijk zal afwijzen. De OHR heeft immers in Kroatië geen enkele bevoegdheid en de Bosnische Kroatische HDZ blijft hierdoor buiten schot.

OHR wil nationale ministerraad reorganiseren

Op 12 oktober heeft de OHR een nieuw model voor de organisatie van de nationale ministerraad gepresenteerd. Volgens het OHR voorstel krijgt de ministerraad één voorzitter, twee plaatsvervangers en 6 ministers. Het voorstel beoogt een beter functioneren van de ministerraad, door onder meer af te zien van het huidige rotatieprincipe (wekelijks) tussen twee co-minister-presidenten. Rotatie vindt in het nieuwe voorstel plaats om de acht maanden, net zoals bij het nationale presidium. De voorzitter van het nationale presidium en de voorzitter van de ministerraad zouden van verschillende etniciteit moeten zijn. De beide plaatsvervangend minister-presidenten zouden Europese integratie en financiën-economie in hun portefeuille krijgen. De zes ministeries zouden Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel, Civiele Zaken, Verkeer en Communicatie, Financiën en Juridische Zaken moeten gaan beslaan. Elke bevolkingsgroep zou hierbij twee ministers mogen leveren.

Het voorstel van de OHR gaat op het oog ver, maar overschrijdt niet de bepalingen in het Dayton-vredesakkoord. Met name over de laatste drie genoemde onderwerpen zullen echter wel de nodige discussies ontstaan. Deze onderwerpen vallen namelijk ook onder de bevoegdheden van de entiteiten. Het nationale niveau zou hier alleen coördinerend mogen optreden en de externe verantwoordelijkheden op dit gebied mogen behartigen. De interne verantwoordelijkheid zou een zaak zijn van de entiteiten. Het voorstel van de OHR raakt één van de grote twistpunten binnen Bosnië: centralisatie (Moslims) versus decentralisatie (Bosnische Kroaten en Bosnische Serviërs) van de macht. Het voorstel van de OHR betekent een langzame opschuiving richting centralisatie en zal daarom voor de Bosnische Kroaten en Bosnische Serviërs moeilijk te verteren zijn. Ondanks het komende verzet zal de OHR waarschijnlijk het voorstel op termijn toch doordrukken.

Moslim/Kroatische Federatie (MKF)

Bosnische strijdkrachten verwerven gevechtshelikopters

De opperbevelhebber van de strijdkrachten van de Moslim/Kroatische Federatie (VFBiH), Delic, heeft op 5 oktober verklaard dat zijn eenheden vijf gevechtshelikopters van het type Mi-24 HIND hebben verworven. Delic gaf aan dat de helikopters reeds kort na het einde van de oorlog in Rusland zijn gekocht en zich momenteel "in een bevriend land" bevinden. Zij zullen naar Bosnië-Herzegovina worden overgebracht als de helikopters van het type UH-1, die door de VS zijn geleverd in het kader van het "Equip&Train"-programma (E&T), hun bestemming hebben bereikt. Delic gaf aan dat de HINDs zullen worden ingezet bij de "Rapid Reaction"-Brigade van de VFBiH.

Delic had in het verleden reeds de mening uitgesproken dat zijn eenheden meer offensief vermogen zouden moeten verwerven. De aanschaf van HINDs lijkt naadloos in dat streven te passen. Dat de HINDs zijn opgeslagen in een "bevriend land" (Kroatië? Slovenië? Oekraïne? Duitsland?) houdt zeer waarschijnlijk verband (Delic zegt het bijna openlijk) met de vrees dat de verwerving van offensieve middelen de leverantie van E&T-materieel in gevaar zou hebben kunnen brengen. Overigens moet Bosnië-Herzegovina, wil het de genoemde systemen daadwerkelijk inzetten, eveneens de verzekering hebben van adequaat onderhoud, opleiding van personeel en leverantie van reserve-onderdelen. Dat zal vermoedelijk de nodige voeten in de aarde hebben, maar tevens meer duidelijkheid scheppen over aard en aantal van de "bevriende landen" van Bosnië-Herzegovina.

Bosnisch-Servische republiek (RS)

Gevolgen Kosovo-crisis in Bosnië

HV Westendorp heeft in een gezamenlijke brief met OVSE-hoofd Barry aan RS-president Poplasen deze verzocht om zich te distantiëren van de omstreden plaatsvervangend minister-president Seselj. Ook heeft Westendorp een brief gezonden aan federaal president Milosevic, waarin hij hem vroeg om zijn invloed aan te wenden teneinde Seselj zich niet te laten bemoeien met de politieke situatie in Bosnië.

Naar aanleiding van zijn pro-Servische opmerkingen in het licht van de Kosovo-crisis heeft HV Westendorp op 9 oktober de vice-voorzitter van de SDS, Dragan Cavic uit de Nationale Assemblee van de RS verwijderd en zijn mandaat ingetrokken. Cavic had ondermeer verklaard dat NAVO-luchtaanvallen de uitvoering van het Dayton-akkoord in gevaar brachten en de toestand in Bosnië zouden destabiliseren. Vanzelfsprekend protesteerde de SDS tegen deze maatregel. De partij verzocht om tussenkomst van het Nationale Grondwettelijk Gerechtshof, aangezien Westendorp in deze zijn bevoegdheden zou hebben overschreden. Bovendien was de verklaring van Cavic niet anders dan soortgelijke verklaring van andere Bosnisch Servische politici, die niet gestraft waren.

Ook de SPRS gaf een verklaring uit naar aanleiding van de oplopende spanning rondom Kosovo. De partij verklaarde op 9 oktober dat eventuele NAVO-luchtaanvallen de gehele regio zouden destabiliseren. De partij stelde dat militaire interventie zou leiden tot een complicatie van de toestand in Bosnië en de implementatie van het Dayton-vredesakkoord in gevaar zou brengen.

Westendorp verzocht op 9 oktober RS-president Poplasen om de SDS niet op te nemen in de nieuwe Bosnisch Servische regering, omdat deze partij zich niet wilde houden aan het Dayton-akkoord. Poplasen verklaarde echter op 10 oktober dat hij hieraan geen gevolg kon geven. Ook bekritiseerde hij Westendorp omtrent diens beslissing om het mandaat van SDS-afgevaardigde Cavic in te trekken.

Het ontslag van Cavic door Westendorp is begrijpelijk, maar schept op dit moment een gevaarlijk precedent. De SDS en Poplasen hebben immers gelijk met hun commentaar dat de uitspraken van Cavic niets anders zijn dan die van andere Bosnisch Servische politici. Ook vertegenwoordigers van SLOGA-partijen (favoriet van de internationale gemeenschap) maken zich hieraan schuldig, getuige de uitspraken van de woordvoerder van de SPRS. De nationalistische partijen worden echter veel zwaarder gestraft dan de overige Servische partijen, hetgeen voeding geeft aan radicale sentimenten binnen de RS.

Joegoslavië

Kosovo

Akkoord bereikt

Op 12 oktober heeft VS-gezant Richard Holbrooke na zijn langdurige onderhandelingen met Milosevic de NAVO-ambassadeurs gebriefd over de resultaten van zijn missie. Ondanks een (kleine) vooruitgang heeft de NAVO toch besloten tot een 'ACTORD.' Hierdoor is SACEUR (gen Clark) gerechtigd om voorbereidingen te beginnen voor een eerste beperkte luchtaanval met kruisraketten en voorbereidingen voor zwaardere vervolg luchtaanvallen. Politieke toestemming voor uitvoering is echter nog niet gegeven. Voor hij weer naar Belgrado vertrok sprak Holbrooke nog met OVSE-voorzitter Bronislav Geremek. In Belgrado verklaarde hij op 13 oktober dat de onderhandelingen "voorzichtige openingen richting vrede hadden gecreëerd." In de loop van de middag werd in Belgrado echter duidelijk dat er sprake was van een akkoord, hetgeen zowel door Holbrooke als Milosevic bevestigd werd. Het bereikte akkoord behelst drie raamwerken:

OVSE-verificatiemissie (VM)

Milosevic heeft ingestemd met de komst van 2.000 OVSE-verificateurs, die toezicht moeten gaan houden op de naleving van VN-resolutie 1199 (terugtrekking speciale troepen naar vredeslocaties en terugkeer vluchtelingen). In een later stadium moet ook een bijdrage geleverd worden aan de te houden verkiezingen en aan de tot stand koming van nieuwe bestuursorganen. Voorlopig is een mandaat van één jaar afgesproken. De OVSE-missie krijgt een diplomatieke status en volledige bewegingsvrijheid. De Servische autoriteiten hebben veiligheidsgaranties gegeven.

Air surveillance systeem

Tussen de chef staf van de VJ, generaal Momcilo Perisic, en NAVO-generaal Short is een overeenkomst opgesteld over een air surveillance systeem boven Kosovo, uitgevoerd door de NAVO. Er is sprake van een 'mutual safety zone' (gemeenschappelijke veiligheidszone) die zich uitstrekt over Kosovo tot en met 25 km over de binnengrens met Servië en Montenegro. Binnen die zone krijgen NAVO-surveillance vliegtuigen toestemming om te opereren, mits van tevoren aangekondigd. Buiten de aangekondigde tijdsblokken (+ en - 30 min) mogen vliegtuigen van de VJ vrijelijk opereren. Er komt onderlinge liaison tussen de NAVO en de VJ, alsmede notificatieplicht. De luchtverdedigingssystemen van de VJ worden uit de veiligheidszone teruggetrokken of in cantonmentsites ondergebracht. De veiligheidszone wordt 15 dagen na ondertekening van het akkoord afgekondigd.

Politiek frame

Milosevic heeft toegestemd in autonomie en zelfbeschikkingsrecht voor Kosovo. Kosovo blijft hierbij een onderdeel van Servië. Er zou een parlement, regering en rechterlijke macht komen, waarbij veel bevoegdheden op het gemeentelijk niveau gelegd zouden worden. Binnen 9 maanden (voor einde 1999) zouden er verkiezingen georganiseerd worden. Een politiemacht zal worden opgericht op basis van de heersende etnische verhoudingen. Dit alles moet een uitgangspunt vormen voor de verdere onderhandelingen tussen de Serviërs en Albanen.

Het bereikte akkoord is in feite een globaal raamwerk. Veel detailafspraken moeten nog worden ingevuld. Bijvoorbeeld welke troepen, waarnaar toe teruggetrokken moeten worden. Wie toezicht gaat houden op de nieuwe politiemacht, hoeveel bevoegdheden krijgt deze en hoeveel personen de organisatie gaat tellen. Wie gaat betalen voor herstel van de schade en gaat zorgen voor opvang van de terugkerende vluchtelingen. Ook is de vraag nog altijd onopgelost hoe de vervolging van oorlogsmisdadigers vorm gegeven moet worden.

Het akkoord heeft de nodige opschudding verwekt in Belgrado. Terwijl het gros opgelucht is dat het gevaar van een luchtaanval voorlopig is afgewend zal later voornamelijk vanuit nationalistische hoek de kritiek op Milosevic stevige vorm aannemen. Met name de SRS van Seselj (regeringspartij) zal zich niet zomaar verenigen met dit standpunt en mogelijk hun regeringsdeelname heroverwegen. De partij sprak eerder van "Tomahawk-democratie." Indien de SRS zou besluiten de Servische regering te verlaten staat echter de oppositiepartij SPO van Vuk Draskovic klaar om de plaats van de SRS in te nemen. Deze partij heeft al verklaard het bereikte akkoord toe te juichen. Draskovic had hierbij grote kritiek op SRS-voorzitter Seselj. De democratische oppositie (verenigd in de Alliantie voor Verandering, rondom Djindjic) heeft verklaard weinig hoopvol te zijn aangezien Milosevic aan de macht blijft en 'democratisering van Servië' uitblijft. Het akkoord betekent derhalve hooguit een tijdelijke politieke destabilisatie van Servië. Grotere protesten vallen echter te

[REDACTED]

verwachten van de lokale Serviërs, die zich verraden zullen voelen. Gezien hun beperkte aantal en kwetsbare positie zullen echter ook deze binnen de perken blijven.

De Albanesezen hebben reeds bekend gemaakt het akkoord niet te accepteren aangezien Kosovo een onderdeel van Servië blijft. De Albanesezen wensen uitsluitend te praten over onafhankelijkheid. Hun 'schaduw-president' Rugova verklaarde reeds niets te zien in ongewapende verificateurs. Hij wenste een gewapende vredesmacht binnen Kosovo. Ook het onlangs opgerichte samenwerkingsverband tussen vier radicale Albanese Kosovo partijen, de Verenigde Democratische Beweging (LBD) verklaarde dat het akkoord onacceptabel was. Ook het UCK weigert mee te werken. UCK-politiek leider Adem Demaci verklaarde al eerder een tegenstander te zijn van de beoogde interimregeling. Hij gaf vijf punten, waarop een oplossing volgens het UCK gebaseerd moest zijn":

1. Leden van de Kosovo-regering, politie en leger dienden uit het UCK afkomstig te zijn en niet door de Serviërs te zijn gekozen.
2. De Servische autoriteiten konden alleen militairen plaatsen langs de grenzen met Albanië en Macedonië.
3. De Servische regering mocht geen enkele invloed hebben in de politie van Kosovo
4. Kosovo moest toestemming krijgen om haar eigen buitenlandse politiek te voeren en betrekkingen aan te knopen met andere landen
5. internationale steun moest niet via Belgrado lopen, maar direct via Pristina.

Duidelijk is dat bovenstaande punten niet overeenkomen met het bereikte akkoord tussen Holbrooke en Milosevic. Toch mag aangenomen worden dat op termijn de groep rond Rugova (na voldoende internationale druk) in zal stemmen met de komst van 2.000 OVSE-waarnemers en genoeg zal nemen met de interim-bepalingen. De LBD-groep en het UCK rond Demaci zullen echter vermoedelijk blijven ijveren voor een permanente oplossing (onafhankelijkheid). De interim-oplossing zal worden afgewezen en Rugova zal worden verweten een knieval te hebben gemaakt voor Milosevic. Terwijl mogelijk aanvankelijk zowel het LBD als UCK zich gereserveerd zullen opstellen, zal op termijn hun (aanvankelijk politiek) verzet toenemen, zeker indien de volgende internationale onderhandelingen aansturen op een handhaving van Kosovo onder één of andere vorm Servische bestuur. Een onderlinge afstemming van de activiteiten van het LBD en UCK mag hierbij niet worden uitgesloten, bijvoorbeeld LBD politieke tak en UCK militaire tak. Gezien het militante karakter van enkele subgroepen van het UCK (is immers verzamelnaam voor regionale groeperingen) is onderling geweld tussen de Rugova-groep en LBD-UCK-groep zeer goed mogelijk. Een effectieve (internationale) controle over het UCK blijft daarom noodzaak, zeker indien het Servische bestuur over Kosovo gehandhaafd blijft.

De concessies van Milosevic zijn een stap voorwaarts, maar zijn geen beslissende doorbraak te noemen. Milosevic houdt nog altijd vast aan Servische soevereiniteit over Kosovo, hetgeen voor de Kosovo Albanesezen onacceptabel is. Hij kan tevens beargumenteren dat er feitelijk weinig veranderd is. Kosovo heeft immers nu ook een eigen (Servisch) parlement, regering (o.l.v. Andjelkovic) en rechtbanken. De Serviërs blijven ook in de nieuwe constructie Kosovo controleren, bijvoorbeeld via een gunstige opzet van de provinciale regering en door het schuiven met bevoegdheden. Voortdurend UCK-geweld en weigering van de Albanesezen om het akkoord te accepteren kunnen (en zullen) worden aangegrepen om de uitvoering van de afspraken te vertragen of te stoppen.

Een herhaling van het Bosnische scenario dreigt echter, want door middel van het sturen van waarnemers wordt de internationale gemeenschap indirect een speler in het conflict. Het gevaar is groot dat beide partijen de OVSE-waarnemers gaan gebruiken om hun politieke doelstellingen dichterbij te brengen. Verzoeken tot onderzoek van vermeende misdaden van de tegenpartij kunnen afgewisseld worden met plaatselijke en tijdelijke beperking van de bewegingsvrijheid, lokale intimidaties door militante elementen, ontdekkingen van massagraven, verzoeken om humanitaire hulp en eisen voor financiële steun voor wederopbouw. Net zoals in Bosnië is de kans aanzienlijk dat het lokale geweld aanhoudt en een steeds groter wordende internationale betrokkenheid noodzakelijk wordt, hetgeen op Servische tegenwerking zal stuiten. Opgemerkt moet worden dat ook de conflicten in Kroatië en Bosnië aanvankelijk bestreden werden met het 'sturen' van waarnemers en uiteindelijk leidden tot de stationering van troepen. Met name de media (CNN-factor) kunnen op termijn de internationale waarnemers onvermogen en passiviteit gaan verwijten en, gekoppeld aan de internationale publieke opinie, op termijn leiden tot een nog grotere internationale betrokkenheid (troepen en financiële steun). Net zoals in Bosnië is er echter geen zicht op een voor beide partijen acceptabele permanente regeling, zodat de internationale troepenpresentie lang zal gaan duren.